

december 2014
jrg. 31 nr. 4

MARIËNBURG

Magazine van en voor kritisch katholieken

4

4

DE GEMISTE KANSEN
VAN HET 'ONZE VADER'

10

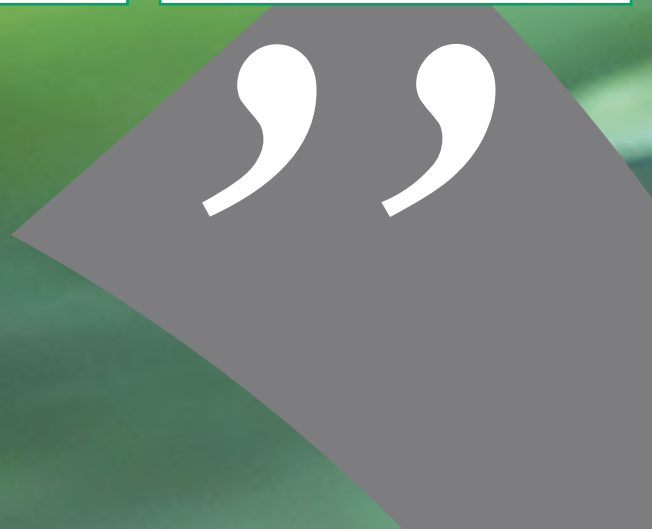
19

Zalige
ZWARTE PIET

9

16

MARIËNBURG Magazine is een uitgave van de gelijknamige vereniging van kritisch katholieken en verschijnt viermaal per jaar. Eerder heette dit blad 'Nieuwsbrief' en 'MV-NU'. Overname van artikelen is toegestaan mits voorafgegaan door contact met de redactie.

© 2014 Mariënborg

ISSN 1878-8734

Website
www.marienburgvereniging.nl

Redactie
Lambert van Gelder, red.-secr. en eindredacteur
Leon Goertz, redacteur
Ad Krijnen, redacteur
Leo Le Large, redacteur
Jacques van Leeuwen, redacteur

Redactie-adres
Per post: Archipelstraat 286, 6524 LR Nijmegen
Per e-mail: redactie@marienburgvereniging.nl

Vormgeving
N-ything Design, Boxmeer

Technische realisatie
Uitgeverij abdij van Berne, Heeswijk

Druk
Wihabo, Geffen

Lidmaatschap / Abonnee (per jaar)
Het lidmaatschap van de Vereniging bedraagt € 30,- per jaar; daarbij is het abonnement op 'Mariënborg Magazine' inbegrepen. Ook krijgt men dan de Specials toegestuurd. Losse nummers € 5,-. Aanmelden bij het secretariaat of via de website.
IBAN: NL77 RABO 0329 9215 68; BIC code NLRABO2U.
De Mariënborgvereniging is ANBI erkend.
Betaling via automatische incasso heeft de voorkeur.
Rekening NL21 INGB 0005 5978 03; BIC code INGB NL2A

Bestuur Mariënborg
Henk Baars, voorzitter, 070-3596817
Tom van den Beld, 1^e secretaris, 070-3838284
Lidy Verdegaaal, 2^e secretaris,
Dominic Brügemann, penningmeester, 0528-231730
Michel Besnard, lid, 040-2810073
E-mail: bestuur@marienburgvereniging.nl

Secretariaat
Postbus 675 – 3800 AR Amersfoort
Tel. 033-4690070
E-mail: secretariaat@marienburgvereniging.nl

- 03 Leo Le Large: KERST-OVERPEINZING
- 04 Leo Le Large: KLUNEN BIJ DE WISSELS
- 06 Lidy Verdegaaal: ONTMOETINGSGROEP GELDROF
- 09 Erik Jurgens: ZALIGE ZWARTE PIET
- 10 Lambert van Gelder: DE GEMISTE KANSEN VAN ONZE VADER
- 13 Op de Keper: KRITISCH CONSERVATIEF
- 14 Jo de Wit: HERKENBAAR OERBEELD
- 16 Ad Krijnen: DE KERKELIJKE HIËRARCHIE ALS 'OLD BOYS NETWORK'
- 19 Martijn Schrama: DE ERFENIS VAN ADAM
- 20 Huub Schumacher: PUTTY
- 22 Lezers: SCHRIJVEN MEE
- 23 Leon Goertz: WISSEWAS
- 24 Willard Wigan: IN HET OOG VAN DE NAALD

Bestuur en redactie vragen aan allen die dit lezen om:

- familie, vrienden en kennissen te wijzen op het bestaan van Mariënborg Magazine en hen te enthousiasmeren om een abonnement te nemen;
- adressen van kandidaten voor toezening van een proefnummer aan het secretariaat door te geven;
- adressen door te geven van degenen aan wie men een geschenk-abonnement wil geven.

Het volgende nummer verschijnt half februari 2015. Bijdragen graag uiterlijk 1 januari aan het redactie-adres.

En daarboven zweeft een engel...

Het feest van het jaar komt er weer aan. Even de zorgen van de crisis en de daling van de koopkracht opzij zetten. En ook het ongrijpbare geweld in de wereld, dat eerder toeneemt dan ophoudt. Maar hier bij ons: kaarsjes, gezellig eten met kinderen en familieleden. Je ruikt het dennengroen en de geur van het kerstdiner. Door de drukte voor de kerstdagen en hoe het weer allemaal op een rijtje te krijgen, kan gemakkelijk op de achtergrond raken dat dit feest over de geboorte van het Kerstkind gaat. Het Kerstkind, een weerloos, glimlachend kindje omringd door zijn ouders, enkele herders en daar boven zweeft een engel. Zo is dat in een klassieke kerststal, thuis en in de meeste kerken. Maar wie is dat kind eigenlijk voor ons? Wat weten we van Hem?

Historisch is er over Jezus weinig bekend. Hij zou in het jaar 4 vóór Christus, dus vóór de jaartelling geboren zijn. Een foutje van de monnik, die voor paus Gregorius de Grote in de zestiende eeuw de voorbije jaren nog eens moest natellen. In het jaar 75 na Christus schreef de Joodse schrijver Flavius Josephus over Jezus als de broer van Jacobus. Andere schrijvers in de eerste eeuw vermeldden slechts, dat het christendom genoemd zou zijn naar Christus, een wijze man uit Juda, die gekruisigd werd. Gelukkig is er de Bijbel nog. De vier evangeliën geven een beter beeld van Jezus. Bij Lucas wordt bijvoorbeeld zijn geboorte beschreven en bij Matteüs staat het uitvoerige verhaal van de drie koningen. Wij kennen ze als Caspar, Melchior en Balthasar, maar in het evangelie worden ze zo niet genoemd.

Dat is kenmerkend voor de verhalen rond Jezus, want die zijn deels afkomstig van de evangeliën en deels van verhalen daarbuiten. We weten nu ook dat de vier evangelisten pas zo'n vijftig jaar na de dood van Jezus hun wervende teksten schreven.

Geen historische verhalen dus. Bovendien werden alleen deze vier door de eerste christengemeenten erkend en alle andere verhalen werden verboden. In onze tijd komen die verschillende boeken uit allerlei schuilplaatsen tevoorschijn. Zo kennen we nu onder andere het evangelie van Thomas, van Judas en van Maria Magdalena. Daarin komt Jezus weer op een andere manier naar voren.

De Kerk heeft in de vierde eeuw bij het concilie van Nicea met het Credo de betekenis van Jezus vastgelegd. Dat was een politiek geladen concilie, bijeengeroepen door keizer Constantijn, die in het Romeinse Rijk geen godsdiensttwisten wilde en daarom de Jezusbeweging naar zijn hand zette. De benaming van Jezus als de 'Christus' is een vertaling van het Hebreeuwse woord 'messias' dat 'gezalft' betekent. Dit woord werd gebruikt om aan te geven dat hij een uitverkoren persoon was die het volk zou redden. Door dat concilie werd Jezus van een joodse rabbi 'gepromoveerd' tot de zoon van God, zittend aan de rechterhand van de Vader.

In de loop van de geschiedenis is de betekenis van Jezus door de Kerk steeds verder uitgebreid en in de middeleeuwen is men daarin erg ver gegaan. Nu staan we vandaag opnieuw bij zijn kribbe en vragen naar zijn betekenis voor ons. Wanneer we al dan niet ons kerstdiner onder het groen van de kerstboom vieren, is het zinnig om te weten dat dit Kerstkind als volwassen joodse man in deze wrede wereld vrede wilde brengen en geloofde in een betere toekomst.

EEN IMPRESSIE VAN HET MARIËNBURGCONGRES
"ZIJN ADEM, ONS VUUR".

KLUNEN BIJ DE WISSELS

De donkere zangeressen uit Ghana van het Global Harvest Hour-koor liepen met een kaars het podium op en staken een groot vuur aan. Met gospels zongen ze de sterren van de hemel. Daarmee was de trend gezet: een meeslepend begin, 18 oktober jl., van het Mariënborg Congres 2014 met het motto 'Zijn Adem Ons Vuur'.

Voorzitter Henk Baars memoreerde in zijn openingstoespraak dat we onder het gesternte van oorlog en onbegrip leven. Wanneer komt er een dialoog tussen moslims, joden en christenen? Vandaag zijn we bijeen rond in een bange wanhoop. Kardinaal Eijk kondigde in zijn perszitting aan, dat er niets zal veranderen. Maar wij blijven zoeken. Zoeken naar een schat in de akker?

Werkzame visie

Paul van Geest, een van de sprekers, werd in mei 2013 als expert opgenomen op de lijst van de Congregatio pro Doctrina Fidei, de opvolger van de Inquisitie. Kind aan huis in het Vaticaan na zijn studie daar en hier vaak op de televisie bij katholiek nieuws. Hij is hoogleraar kerkgeschiedenis en geschiedenis van de theologie aan de Universiteit

van Tilburg en bijzonder hoogleraar augustijnse studies aan de Vrije Universiteit. Niet typisch een man uit onze rijen. Kennen wij God? was zijn verhaal. Of liever gezegd: kunnen we God kennen? Als overtuigd volger van Augustinus pleit hij voor de *via negativa* in de theologie. Alles wat we van God denken of schrijven, is het juist niet. Augustinus is het oneens met de Arianen. Zij meenden dat de Zoon minder zou zijn dan de Vader. Fout. Het Vader-Zoon beeld klopt al niet. Van Geest pleit ervoor om alle formuleringen uit de orthodoxie in stand te houden. Verbeteringen, uitleg en toegankelijker maken is geen oplossing. God is onbegrijpelijk. Niets is wat het lijkt. Uiteindelijk draait alles om Matteüs hoofdstuk 25 en noem God Liefde. Dat is een werkzame visie. Hij hecht eraan, dat na kritiek de klager positief afsluit, zoals Augustinus voorschreef.

Een koepel metselen

Huub Schumacher, eveneens spreker op dit congres, is op zich al een profetische figuur. Met witte baard en wapperende haren heft hij de handen met grote gebaren omhoog. Deze priester-katecheet is een fan van Roger Lenaers en wordt door de Bossche bisschop Anton Hurkmans en de zijnen het liefst teruggestuurd naar zijn bisdom Breda. Schumacher haalde de Spaanse schrijver Carlos Ruiz Zafón aan, die zegt dat het mysterie er moet zijn. Zafón schreef o.a. 'De schaduw van de wind'. We zitten vast aan tijdgebonden voorstellingen, in diepste wezen kunnen we er geen mallemoer

van begrijpen.

Schumacher is sterk in beelden. Bidden is als het metselen van een koepel. Je werkt met kleine stenen naar het middelpunt. Bidden is levensmomenten opstapelen naar het midden. Zijn verhaal over de vier rabbijnen is boeiend. Het gaat over onze jongeren die niet meer weten hoe rituelen en woorden werken. De eerste rabbi wist dat hij bij onheil op een plaats in het bos een vuur moest aansteken en met gebed verdween het onheil. De tweede rabbi kende de plaats en ontstak het vuur, maar kende het gebed niet. De derde wist van geen vuur en geen gebed. De vierde wist helemaal niets, maar in zijn stoel het verhaal vertellen was voldoende om het onheil te verdrijven. Hoopvol voor onze jongeren. Het verhaal zou van Jezus zijn, zei Huub en hij gelooft het zelf.

Meeslepende zang

Lenny Kuhr heeft een nauwe band met Israël, woonde er en heeft er haar twee dochters. "En Jezus was een kritische jood", begon zij in de inleiding op haar spel. Daarmee zette ze zich op haar plaats in het congres van de Mariënborgvereniging. Mooie tek-

sten, vrolijke gitaarmuziek en meeslepende zang. Subtiele uitspraken als: wanneer je niet luistert naar je ziel, ga je dood.

Aangrijpend was het lied Moederhart dat ze schreef voor haar kleindochter Lihi. Na een telefoongesprek waarin de Gaza-oorlog rauw de lijn verstoorde en Lenny het alarm en de aanval letterlijk meemaakte, kwam het tot stand. Tenslotte zong ze het bekende lied 'De Troubadour' met inzet van alle aanwezigen. Een goed intermezzo.

Buigen en handen heffen

Zes workshops. Het is niemand gegeven om aan bilocatie te doen en daarom is kiezen uit die workshops de enige weg om er nog iets van te maken. Mogelijk was de workshop *Rituelen & symbolen* de beste van de zes. Henk Jongerius maakte het onmogelijke mogelijk: samen met ruim zestig congresgangers zijn verhaal maken. Hij zei dat liturgie heel de mens omvat en niet alleen woorden, zoals de misgroei vandaag vaak is.

Zijn workshop bestond in staan, buigen en handen heffen. Streng met stemverheffing formeerde hij een ovale kring van de deelnemers en alleen maar in een enkele rij. Zo komen de Quakers bijeen, ogen dicht in stilte, een halfuur. Dan gaan ze weer naar huis. Dat is hun dienst.

Henk Jongerius was een performer. Op de tafel in het middelpunt van de ovaal maakte hij zijn diplomatenkoffertje open. Een groen kleed legde hij zorgvuldig vouwend over het tafelblad, dan een standaard, een Verrijzenisicoon en twee waxinelichtjes stak hij aan. En daar gingen we twee aan twee in een processie als was het in de Grieks-orthodoxe liturgie, buigend en nog eens buigend voor de icoon in doodse stilte. Zo beleef je liturgie. Deze workshop was voor mij het toppunt van het congres.

Klunen bij de wissels

Zoals gebruikelijk praat je nog wat na, en wisselt ervaringen uit. De dag was goed, maar wat neem je mee en hoe moet het verder? Die vragen waren net zo moeilijk oplosbaar als de terugtocht door het land met de 175-jarige spoorwegen. Door wisselstoringen werden er uren op overvolle perrons doorgebracht.

Was het een beeld van het congres met moeizame programmering, van Rome met nieuwe trajecten en van het gewone leven? Het blijft altijd en overal klunen bij de wissels.

Workshop: Henk Jongerius doceert knielen en buigen. Op de andere foto de Ghanese zangeressen van het Global Harvest Hour-koor.

FOTO'S LAMBERT VAN GELDER

“En Jezus was een kritische jood”, begon zij in de inleiding op haar spel. Daarmee zette ze zich op haar plaats in het congres van de Mariënborgvereniging.

ONTMOETINGSGROEP GELDROP:

“We wilden ons niet afzetten tegen de parochie en kozen voor bijeenkomsten op vrijdagavonden, zodat we geen concurrent waren voor de officiële kerk. Wij wilden lid blijven van de katholieke kerk en de sacramenten kunnen ontvangen.”

GEWOON SAMEN KERK ZIJN

Ze roeren niet de grote trom: de kleine groepen progressieve katholieken die in allerlei gebouwen eigen vieringen houden, en dat vaak al jaren doen. Omdat ze geen rechtspersoonlijkheid hebben, geen statuten en geen officieel bestuur, behoren ze formeel niet tot de *kleine zelfstandige geloofsgemeenschappen*. Ze pretenderen dat ook niet te zijn en ze willen ook niet ‘uit de kerk stappen’. Het zijn basisgroepen. Ze lijken nog het meest op de kleine groepjes christenen die in de eerste twee eeuwen samenkwamen om te lezen uit de Schrift, samen te bidden en zich lid van de christengemeenschap te voelen.

In het bisdom 's-Hertogenbosch zijn er in deze geest al drie van deze groepen te vinden, op nog geen twintig kilometer van elkaar: in Sint Michielsgestel, in Boxtel en in Geldrop. Kenmerkend is hun bewuste en eigentijdse manier van geloven, hun verstaanbare liturgie, en de onderlinge verbondenheid.

Mariënborg magazine woonde een gebedsviering bij van een van deze kleine basisgroepen, de *Ontmoetingsgroep*

Geldrop, en sprak met drie van de kartrekkers van het eerste uur: Jos Bukkems, Wil Koteris en Jacqueline Taheij.

De Ontmoetingsgroep Geldrop bestaat sinds 1999. Wat was voor jullie de aanleiding om zelfstandig vieringen te gaan houden?

“Aanleiding was, dat in onze Centrumparochie in Geldrop een nieuwe pastoor, die in 1998 werd benoemd, de klok had teruggedraaid. Zijn voorganger, pastor Jan Vogels, had aan leken belangrijke taken toebedeeld in de parochie. Niet alleen waren zij actief in catechese, ziekenbezoek en avondwake, maar hij liet hen, na scholing, voorgaan in woord- en communievieringen en ook mochten zij overwegingen houden in eucharistievieringen. De parochie bloeide dat het een lieve lust was, het aantal vrijwil-

ligers groeide. Er werd ook volop samengewerkt met de andere parochies in Geldrop en met de protestantse kerkgemeenschap. Toen pastor Vogels najaar 1996 onverwacht, op 66-jarige leeftijd, overleed konden de vrijwilligers dan ook zelf de parochie draaiend houden. Maar ruim een jaar later kwam de nieuwe pastoor en die bleek er anders over te denken. Alle werkgroepen werden opgeheven, behalve de avondwake-, poets- en bloemsiergroep, want die kon hij echt niet missen. Zomer 1999 had de pastoor zijn klus geklaard. De priesterkerk uit 1950 was weer terug in Geldrop."

De vrijwilligers waren dus aan de kant gezet?

"Dat niet alleen. Voor ons gevoel was ook elke vorm van inspraak verdwenen, terwijl democratische besluitvorming voorheen zo hoog in het vaandel had gestaan. Er waren geen woord- en communievieringen meer. Afscheidsvieringen werden onpersoonlijker. Ook werden veel leden van het parochiebestuur in korte tijd vervangen. Wij voelden ons ontheemd, we waren de kerk uitgejaagd en geestelijk dakloos geworden. Het was onze parochie, ons 'thuis' niet meer."

En jullie kwamen in actie?

"Op 7 oktober 1999 kwamen elf leden van de voormalige preekgroep en liturgiegroep bij elkaar. Daar werd het idee besproken om zelf ontmoetingsbijeenkomsten te gaan organiseren voor mensen die zich ook niet meer thuis voelden in de parochie. We wisten dat we het konden. We beschikten over ervaren voorgangers. Velen hadden de pastorale school bezocht, de toerustingscursussen gevolgd, onder meer 'Voorgaan in vieringen' van Hans Waagemakers, die toen liturg was bij het Diocesaan Pastoraal Centrum, en ze hadden de *liturgische dagen* van Peer Verhoeven bijgewoond enz.

Wij waren het erover eens dat het gebedsdiensten moesten worden, waarin we elkaar en anderen konden inspireren met muziek/zang, bezinning en gebeden in eigentijdse woorden. Dus

op onze eigen wijze ons geloof kunnen beleven en een plek bieden om elkaar te ontmoeten en te praten over wat ons ter harte gaat. We wilden ons niet afzetten tegen de parochie en kozen voor bijeenkomsten op vrijdagavonden, zodat we geen concurrent waren voor de officiële kerk. Wij wilden lid blijven van de katholieke kerk en de sacramenten kunnen ontvangen. "

Hoe kwamen jullie aan gelijkgestemden voor de bijeenkomsten van de nieuwe groep?

"Voor onze eerste gebedsviering, eind november 1999, hadden we veertig mensen uit ons eigen netwerk persoonlijk benaderd. Er kwamen er 24, die allemaal heel enthousiast waren en ook zijn gebleven. We hebben toen een enquête gehouden. Daaruit kwam de wens om elke twee maanden een viering te houden, vijf maal per jaar, met na afloop koffie en ontmoeting. De naam 'Ontmoetingsgroep' was geboren. Ook in andere parochies in Geldrop (Magdalena/Jozef/Coevering) waren in die tijd grote problemen, dus al heel snel kwamen er mensen uit heel Geldrop naar onze vieringen."

Waar worden de vieringen gehouden?

"We kregen in 1999 gastvrij onderdak in de kapel van het klooster van de Zusters van Liefde. De zusters schonken na afloop ook koffie in de recreatieruimte. Er waren ook altijd zusters bij onze vieringen, omdat zij die eigentijds vonden. We hebben geen website en hebben nooit aan werving gedaan, maar via mond-tot-mond reclame hadden we op een bepaald moment zeventig mensen die regelmatig aan de vieringen deelnamen. Door verhuizen, ziekte, ouderdom en overlijden, de gemiddelde leeftijd is bij ons vrij hoog, verliezen we toch gestaag mensen. Toen in 2006 het klooster moest worden afgebroken en de zusters teruggingen naar hun moederhuis in Schijndel, moesten we helaas een andere ruimte zoeken. We huren nu het Dienstencentrum voor Ouderen in de Kettingstraat. Dat heeft ons wel wat bezoekers gekost, die hier de sacrale sfeer missen. Maar er zijn andere ontheemden bijgekomen, zelfs uit Bergeijk en Budel. Tegenwoordig komen er tussen 25 en 40 mensen naar onze vieringen. We bestaan nu 15 jaar, in september 2014 hadden we onze 75ste viering."

Hoe gaat het financieel?

"De kapel van de zusters was gratis, de opbrengst van de collectes ging naar het goede doel van de

congregatie. Nu huren we voor 20 euro per avond en betalen ook voor koffie of thee. We hebben weinig andere kosten. We kregen uit de kapel van het klooster het kruisbeeld mee, de lezenaar, kandelaars. Echte Zusters van Liefde, hè! We lenen een keyboard. Jaarlijks houden we nu 150 tot 200 euro over uit de collectes, die we verdelen over twee goede doelen."

Hoe zit het organisatorisch in elkaar?

"We zijn geen rechtspersoon en hebben geen voorzitter. We werken met de uitgangspunten die we in 2000 hebben geformuleerd, waar we nog steeds achter staan. De coördinatie gebeurt door een groep van zes mensen, die ook alle zes voorganger zijn. Dit stuurgroepje stelt samen de data van de vieringen vast en overlegt wie wanneer voorgaat. Elke voorganger kiest zelf voor een thema met lezingen. Dit wordt in de groep besproken en later met een of meerdere personen verder uitgediept en tot een viering gevormd. We maken zelf de boekjes met de teksten en liederen om mee te nemen en nog eens na te kunnen lezen.

Het bijzondere van onze groep is dat ieder op zijn eigen wijze, op grond van zijn/haar talenten de vieringen invult: met bezinnende teksten en luisterliederen, of met beeldende verhalen en een overweging met eigen ervaringen, of gelinkt aan het liturgisch jaar, in een kring zittend of in rijen, gericht naar kruis en lezenaar.

We zijn gestart met het thema: *Geen ander fundament dan er reeds lag, Jezus Christus'*. Dit stond op de steen die in het voorportaal van de Centrumkerk werd gelegd bij het honderdjarig bestaan in 1991.

Ons laatste thema was: *Durf je nog te dromen?!* Uit de openingstekst: *"Ik droom van mensen die mij opnemen, die mij aannemen, die mij nemen zoals ik ben. Ik droom van een leven zonder angst."* Ja, wij dromen nog van samen vieren in de komende jaren!

Zijn anderen ook welkom?

Iedereen is van harte uitgenodigd voor onze vieringen.

Voor de plaats en de tijden kunt u mailen naar jacqueline.taheij@hetnet.nl

In het interview met de Ontmoetingsgroep Geldrop (artikel hiernaast) worden nog twee andere groepen genoemd in het bisdom Den Bosch. Daarover in het onderstaande enige beknopte informatie.

IN SINT MICHIELSGESTEL:

"BEZINNING EN ONTMOETING"

In maart 2003 is gestart met regelmatige bijeenkomsten van Bezinning en Ontmoeting, dat is ook de naam van de groep geworden. Aanleiding was de opheffing van de Christofforparochie en de sluiting van het kerkgebouw in het jaar 2000. Geen gebruikelijke gebedsdienst of woorddienst, geen overweging, veel profane teksten. In elke viering lezen drie personen de teksten en gebeden. Er is geen koor, wel een vaste pianist, en er wordt gezongen. Duur 30 à 40 minuten, daarna koffie of thee. Aantal deelnemers: telkens ongeveer 40, niet alleen mensen van de opgeheven parochie maar ook van elders, de laatste jaren ook van de protestantse gemeente. Frequentie: vijf maal per jaar.

Iedereen is welkom in de vieringen in het Gemeenschapshuis "De Huif", Hortensiastraat in Sint Michielsgestel. Eerstvolgende bijeenkomsten: 9 januari, 13 maart en 8 mei 2015.

IN BOXTEL:

"OECUMENSICHE HERBERGVIERINGEN"

Aanleiding om met deze vieringen te beginnen was de herdenkingsviering in 2005 voor Frère Roger, de stichter van Taizé, en de sluiting van de Maria Reginakerk in Boxtel. De vieringen worden opgezet rondom een bijbellezing, en door drie mensen voorbereid die ook voorgaan. Vaak is er een hoofdthema waaraan een aantal vieringen wordt gewijd. Er is veel stilte in de viering. Gezongen worden hoofdzakelijk Taizé-liederen. Gericht op mensen die niet echt een plek vinden in de katholieke of protestantse kerk, maar ook op parochianen die op zoek zijn naar nieuwe vormen van vieren.

Er is een goed contact zowel met de Verrijzenisparochie als met de protestantse gemeente en de islamitische gemeenschap in Boxtel. Zowel de dominee als de imam verzorgen af en toe een bijdrage in de viering. Gemiddeld 40 bezoekers per viering. Frequentie: eenmaal per twee maanden op vrijdag om 19.00 uur. Iedereen is welkom. Plaats: de kapel van woonzorgcentrum Molenweide. Data en thema's van de vieringen worden aangekondigd op de website van de katholieke kerken in Boxtel en van de protestantse gemeente. E-mail: herbergviering@gmail.com

Zalige ZWARTE PIET

Er zijn maar twee manieren om uit deze idiote discussie te komen, ik bedoel die over het al dan niet zwart mogen zijn van Piet. Die oplossingen zijn: de Sint ook zwart maken, of Piet zalig verklaren, en daarmee bijna gelijk maken aan de Sint. De eerste oplossing vergt slechts zwarte schmink, de tweede is ook niet zo moeilijk.

Want tegenwoordig wordt iedere dode ex-paus zalig verklaard. Zelfs de paus die in 1958 de oekaze afgaf dat roomsen geen voorbehoedmiddelen mogen gebruiken (encycliek 'Humanae Vitae'). Dit terwijl het afgeven – en doen handhaven – van dat verbod als een ernstig zedendelict mag worden omschreven. Het veroorzaakt immers een ontuchtige handeling, namelijk het bezwangeren tegen de wil van beide deelnemers aan de daad. Met name in ontwikkelingslanden, waar de missie het roomse geloof gebracht heeft, belette het sindsdien tientallen miljoenen gezinnen, om in hun armoede, het belastend- grote kindertal te beperken. In de ontwikkelde landen trokken katholieken zich van het verbod weinig aan (dit al meteen na 1958, naar uit onderzoek bleek). Wat de vorige paus nog aanspoorde om te verklaren, dat het verbod in de 21ste eeuw nog volop geldt. Het is letterlijk niet te geloven.

En diens opvolger is ook al zalig verklaard, hoewel deze onder meer de beweging van de theologie van de revolutie de kop indrukte, niet ingreep toen kerkelijke overheden het door geestelijken gepleegde seksueel misbruik toedekten, en de morning-after pil verbood.

Je kunt, kortom, niet een (kerkelijke) organisatie besturen en heilig zijn. Besturen vergt afwegen tussen haalbare opties. En je bent medeverantwoordelijk voor wat jouw mensen doen. In de politiek, als blijkt dat door overheidsdienaren ernstig is gefaald, treedt de minister af. Reden: hij wordt geacht dat falen te voorkomen en, als het toch gebeurt, te bestraffen. Ook in het bedrijfsleven wordt zo'n directeur vervangen. Maar zelden in de kerk. Politici en directeuren worden dan ook nooit zalig verklaard. Het zalig verklaren van Piet - die nooit iets heeft misdaan, en wat hij doet pleegt op gezag van een heilige – dat moet dan toch, net als met de pausen, een fluitje zijn van een cent?

Het zwart maken van de Sint heeft meer voeten in de aarde. De man moet al zo tobben met die grote baard, lange witte haren

en mijter, daar ook nog zwarte schoenpoets aan toevoegen zal – ik ben ervaringsdeskundige – niet meevallen.

Maar stel dat het lukt: Sint en Piet allebei zwart. Zal dat tot opstand leiden bij blanke ouders en kindertjes? Welnee, de echte Sint kwam uit Myra (de mythische komt uit het Moorse Spanje), en Myra ligt in het zuiden van Turkije. Zwarte Piet is een volksmythe uit de 19de eeuw, die – zeker nu – geen kwade bedoeling heeft. Probleem is dat deze mythe eens per jaar vlees wordt, en in die hoedanigheid bij sommigen ergernis verwekt. Zij begrijpen niet dat de onderdanigheid van Zwarte Piet niet meer bestaat, hij is juist de brutaalste van de twee. Overigens was er destijds de populaire zwarte zanger Al Jolson, die zijn gezicht wit maakte. Zwarte pieten wit maken?

Ik mocht die Sint al lang niet, want op het Concilie van Nicea in 325 (het concilie van de geloofsbelijdenis, 'credo in unum deum') stemde Nicolaas van Myra tegen Arius, die terecht beweerde dat Jezus niet God was. Arius ging in de ban, en wij zitten nog steeds met die geloofsbelijdenis, elke zondagmorgen. Maak Sint maar zwart.

DE GEMISTE KANSEN VAN ONZE VADER

Over twee jaar krijgen we een nieuw *Onze Vader*. Op 27 november 2016 wordt de opnieuw vertaalde tekst van het Romeins Missaal in de liturgie officieel in gebruik genomen. Van het daarin voorkomende *Onze Vader* is de nieuwe tekst al vrijgegeven. Kunnen we alvast gaan oefenen, zodat het tegen die tijd al wat sleur kan zijn. De tekst verschilt niet veel van het nu nog gangbare opdreungebed. De veranderingen zijn cosmetisch en pietluttig, schreef de pers. Ook *Mariënborg Magazine* ziet de fouten en de gemiste kansen.

1...die...zijt

In de beginregel *Onze Vader, die in de hemel zijt*, wringt iets. Als de Vader inderdaad wordt toegeproken, moet dat duidelijker gezegd worden, bijv. door 'gij' toe te voegen: 'gij die in de hemel zijt'. Maar wie gebruikt tegenwoordig nog het oud-Nederlandse 'gij zijt'; we zeggen toch allemaal 'u bent'? En dan 'onze': is God eigenlijk niet de vader van alle mensen, toch niet alleen van ons? En tegen God 'vader' noemen maken feministen misschien ook wel terecht bezwaren. Iets als 'Goede vader in de hemel, u bent...' zou een meer geschikte beginregel geweest zijn.

2...worde...kome...geschiede

In de volgende regel, *uw naam worde geheiligd, uw rijk kome, uw wil geschiede* wordt drie keer ook al een oud-Nederlandse werkwoordsvorm gebruikt (de wensvorm, in de vakterm 'optatief' genoemd), die we in het gewone spraakgebruik misschien nog vinden in enkele vaststaande gezegdes, zoals 'gelieve hier geen fietsen te plaatsen', 'leve de koning!', 'men neme drie eetlepels olijfolie'. Meer bijdetijds kan deze regel ook zo klinken: 'laat uw naam met eerbied/respect genoemd worden, laat uw rijk komen en uw wil worden uitgevoerd'. In de

hedendaagse Italiaanse vertaling staat gewoon: 'Uw heilige naam dient geprezen'. Voor wat precies onder dat 'uw rijk' verstaan zou moeten worden zou nog een hele discussie nodig zijn.

3...vergeef...schulden

Opvallend is, dat wij in de zin *en vergeef ons onze schulden* meer schulden blijken te hebben dan vroeger, toen we spraken van 'onze schuld' in enkelvoud. We hadden iets verkeerd gedaan en bekenden schuld. Nu hebben we blijkbaar meermalen iets misdadan en we bekennen dus 'schulden' in meervoud. In onze dagen slaat dat woord bijna uitsluitend op de financiële situatie van iemand ('hij/zij zit diep in de schulden'). Het enkelvoud 'schuld' had beter kunnen blijven. Bovendien, kan de belastingdienst tegen iemand met grote schulden simpelweg alleen maar zeggen 'wij vergeven je' en is daarmee de kous dan af? Of is het: 'wij vergeven je, maar je moet nog wel nabetalen', met andere woorden: 'je schuld aflossen'? Men kan zelfs buiten zijn schuld schulden hebben! 'Schulden vergeven' is een verkeerde uitdrukking, er had moeten staan: 'en scheld ons onze schuld(en) kwijt'.

4...zoals ook wij

In de zin *zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren* zijn twee missers op te merken. De eerste is dat 'vergeven aan' in het Nederlands geen geldige combinatie is. 'Hopen op', of 'denken aan' kan wel, maar 'vergeven aan' is niet mogelijk. En de andere misser is dat 'zoals'. We vragen God om onze schuld kwijt te schelden. Hoe kan hij dat doen? Wel, zoals ook wij dat doen met onze medemensen die bij ons nog in het krijt staan. God kan gewoon een voorbeeld aan ons nemen!

5...schuldenaren

Een handelaar is iemand die handelt, een tollenaar is iemand die tolgelden int, maar een martelaar is niet iemand die martelt, maar iemand die gemarteld wordt. Is een schuldenaar iemand die schulden moet afbetalen of iemand die van een ander schulden opeist (of eventueel kwijtscheldt)? Taalkundigen mogen dit uitzoeken, maar zeker is, dat het woord *schuldenaren* in het Nederlands helemaal buiten gebruik is en dat had het hier ook moeten blijven.

6...breng ons niet

Bij de voorlaatste zin en *breng ons niet in beproeving* heeft de monnik Henri Delhougne, voorzitter van de Franse vertaalcommissie, een wezenlijke fout vastgesteld en alarm geslagen. Hij heeft erop gewezen, dat we hier blijken te veronderstellen dat God af en toe wél eens iemand in beproeving brengt en hem hierbij vragen om dat deze keer niet te doen. Maar je mag zo iets bij God natuurlijk nooit veronderstellen. In de Franse vertaling is deze zin dan ook gewoon veranderd in 'en laat ons niet vallen in de beproeving'. Het Vaticaan heeft deze (evangelie-) correctie goedgekeurd. Ook de Duitse vertalers hebben een goedkeuring gekregen voor 'en laat ons niet in bekoring raken'. De Italianen hebben vertaald: 'Laat ons niet in de steek in geval van bekoring'.

7...beproeving

Over de keuze tussen 'bekoring' en 'beproeving' is lang gediscussieerd. De Latijns en Griekse woorden die eraan ten grondslag liggen, bieden verschillende mogelijkheden: bekoring, verzoeking, beproeving. Er is wel een gradueel verschil tussen die woorden, laten we zeggen van erg tot erger tot ergst. Bij 'bekoring' zou je nog aan iets neutraals en aangenaams kunnen

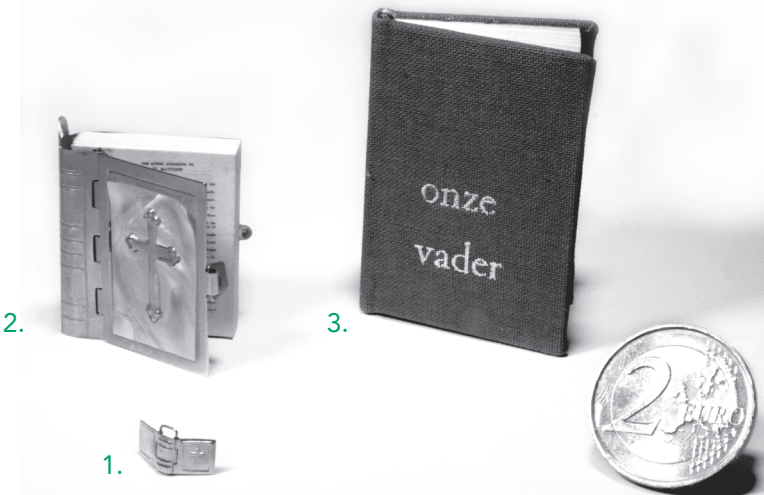
denken (een bekoorlijk reisaanbod) bij 'verzoeking' aan iets kwaads dat je zelf zou kunnen gaan doen (belasting ontduiken), bij 'beproeving' aan iets kwaads dat anderen je aandoen (een bombardement) of dat je gewoon overkomt (een natuurramp of een ziekte). Nu ervoor gekozen is om 'bekoring' te vervangen door 'beproeving', is de katholieke tekst qua klank iets dichter de protestantse genaderd, die van meet af al 'verzoeking' heeft gehad.

8. samen met Vlamingen?

Ter afronding nog een enkele gedachte bij het idee, dat een nieuwe vertaling van de liturgische teksten en dus ook van het Onze Vader gerealiseerd moest worden door een gemengde commissie van Nederlandse en Vlaamse deskundigen. Dit om een uniform liturgisch tekstgebruik te krijgen in Vlaanderen en Nederland.

Al in 2001 was in het Vaticaan besloten tot een algehele herziening van de liturgische teksten. Vaak waren de vertalingen, die na het Vaticaans Concilie over de hele wereld geproduceerd waren,

MINI-ONZEVADERS

Een drietal mini-boekjes, waarin het Onze Vader is opgenomen. Het formaat ervan is in te schatten doordat ook een 2-Euromunt is meegephotografeerd.

Nr. 1 toont de kaft van het kleinste boekje. Daarin zijn 7 Europese Onze Vadverteksten afgedrukt, telkens een titelblaadje en een tekstblaadje. Op de aparte foto is een verdere vergroting te zien, vanaf beneden: de opengevouwen goudkleurige kaft, enkele tekstbladzijden, een gedeelte van de 2-Euromunt. De bladzijden meten 4x4 millimeter en zijn met een heel sterke loep heel goed te lezen. Een technisch hoogstandje van lettergieterij Tetterode Amsterdam. Nr.2 heeft eveneens een goudkleurig koperen omslag. Op 222 bladzijden zijn de vier evangelies in het Engels afgedrukt, met een gewone loep te lezen. Het boekje meet 26x33 millimeter. Nr. 3 meet 33x43 millimeter en heeft 33 bladzijden waarop het Onze Vader in 33 verschillende talen staat afgedrukt.

Vergroting van Mini-OnzeVaders Nr. 1 (Ook hier is een gedeelte van de euromunt zichtbaar.)

FOTO'S LAMBERT VAN GELDER

uiterst belabberd. De Romeinse Congregatie voor de Eredienst en de Sacramenten richtte toen de 'Bisschoppelijke Commissie voor de vertaling van liturgische teksten in de Nederlandse taal' op, die startte met de herziening van het Romeins Missaal. De strikte opdracht van het Vaticaan luidde wereldwijd: de vertaling moet het origineel nauwgezet volgen dan nu doorgaans het geval is.

Wie op het idee gekomen is om dan één vertaling te maken voor het Nederlandse en het Vlaamse taalgebied gezamenlijk, is niet bekend, maar de bisschoppen hebben dit idee nu wel doorgezet. Terwijl toch duidelijk mag zijn, dat Vlaams en Nederlands lang niet altijd hetzelfde zijn. Verstaat u bijvoorbeeld als Nederlander wat Vlamingen willen

zeggen met deze zin: 'Veel mannen hebben met hunne piet vaak nood aan poepen'? (voor de juiste betekenis van deze woorden zie Van Dale!).

In het verleden hebben bladen als De Nieuwe Eeuw, De Nieuwe Linie, De Bazuin en Opzij telkens weer geprobeerd in Vlaanderen een afzetgebied te krijgen. Het is telkens mislukt. Er is een opmerkelijk verschil tussen het Nederlands van Nederlanders en dat van Vlamingen. Net zoals met dat van de Curaçao'ers, van de Indonesiërs en de Zuid-Afrikaanders. Daarom wordt ook op de televisie soms onder een Vlaamse tekst een Nederlandse vertaling geplaatst.

En zo hebben de Vlamingen hun 'hemelen' in het Onze Vader veranderd gezien in 'hemel' en de Nederlanders hun 'anderen' in 'schuldenaren'.

MATTEÛS 6, 9-14

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheilgd, uw rijk kome,
uw wil geschiede op aarde, zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood;
en vergeef ons onze schuld,
zoals ook wij aan anderen hun schuld vergeven;
en leid ons niet in bekoring;
maar verlos ons van het kwade.

'Petrus Canisius'-bijbel, in kerkelijk gebruik sinds 1955

Onze Vader in de hemel, laat iedereen u eren.
Laat uw nieuwe wereld komen.
Laat op aarde uw wil gedaan worden,
net zoals dat in de hemel gebeurt.
Geef ons vandaag het eten dat we nodig hebben.
En vergeef ons wat we fout gedaan hebben,
want wij hebben ook andere mensen hun fouten vergeven.
Help ons om nooit tegen u te kiezen.
En bescherm ons tegen de macht van het kwaad.

'Bijbel in Gewone Taal', 2014

Onze Vader, die in de hemel zijt,
uw naam worde geheilgd, uw rijk kome,
uw wil geschiede, op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood,
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren
en breng ons niet in beproeving
maar verlos ons van het kwade.

Nieuwe vertaling, komt in kerkelijk gebruik vanaf 27 nov. 2016

Het nieuws van de tekstverandering liet ook de cartoonisten niet onberoerd. Boven in 'De Gelderlander' als gespreksonderwerp van Koos en Henk, getekend door Paul Kusters; onder het afsluitende plaatje van de Anton Dingeman-strip, in 'Trouw' getekend door Pieter Geenen.

In de rubriek 'Op de Keper' publiceert Mariënborg Magazine bijdragen van eenieder aan een discussie over iets in de R.-K. Kerk waarvan zij/hij vindt dat daar nog wel eens een hartig woordje over te zeggen valt. Dat kan zowel theoretisch als praktisch zijn, van erfzonde tot drie-eenheid, van genade van bijstand tot verrijzenis, van de vrouw als priester tot eucharistische oecumene, you name it! Om iedereen de kans te geven van haar/zijn hart geen moordkuil te hoeven maken, ondertekenen wij deze bijdragen steeds met een symbolisch pseudoniem: Cultivator. Met een cultivator wordt een stuk landbouwgrond losgewoeld waarna het wordt geplouwd en ingezaaid. – Redactie

KRITISCH CONSERVATIEF

Omdat ik tenslotte Mariënborg-lid en magazine-lezer ben, staat u mij zeker toe dat ik mijn hart kom luchten. Daar is deze rubriek immers voor, meen ik, om de zaken 'op de keper' te bekijken. Nu wil ik onszelf eens bekijken, gewetensvragen dus.

Op de kaft van ons tijdschrift lees ik het woord 'kritisch'. We beschouwen als onze doelgroep de 'kritisch katholieken'. Maar dan vraag ik meteen: hoe kritisch zijn we dan wel?

Ik heb me nogal wat verdiept in de gedachten van onze, nu ongeveer 90-jarige, protestantse medechristen, de oud-hoogleraar Harry Kuitert. Hij is de bekende omschrijver van het 'geloof' met "alles van Boven komt van beneden". Enkele weken geleden verscheen zijn nieuwste boek, 'Kerk als constructiefout'. Jaren geleden vestigde hij ook al de aandacht op zijn theologie met 'Het algemeen betwijfeld christelijk geloof'. Deze en daaromheen nog een heel stel andere boeken getuigen van een kritische opstelling inzake geloof en geloofswaarheden. Een echo daarvan vond ik in de boeken van de Zeeuwse dominee Klaas Hendrikse met zijn 'Geloven in een God die niet bestaat'.

Maar deze kritische manoeuvres van protestanten deden mij wel de vraag stellen: zijn wij katholieken ook zo kritisch? Kunnen we dat? Mogen we dat? Willen we dat?

En dan kom ik tot de (hopelijk voorlopige) conclusie: het antwoord is 'nee'. Of het nu gaat over de traditionele kerkleer of over de discipline en de rituelen, de kritische gelovigen laten het allemaal ongemoeid.

Nooit vraagt eens iemand waarom we eigenlijk moeten geloven in zoiets als een God-in-Drieën, een God met een enigst kind, een God in een ouwel, een onfeilbaar opperhoofd, een bovennatuur, een hemel vol heiligen, een erfzonde enzovoort. Of in voorschriften als ongetrouwde geestelijken, geen vrouwen in het ambt, geen voorbehoedsmiddelen, huwelijk tot de dood het scheidt, enzovoort. Moeten we het daar in Mariënborg dan niet eens over hebben? Of neem ons recente congres, met "Zijn adem, ons vuur", was dat kritisch katholiek? Volgens mij eerder aangepast-conservatief.

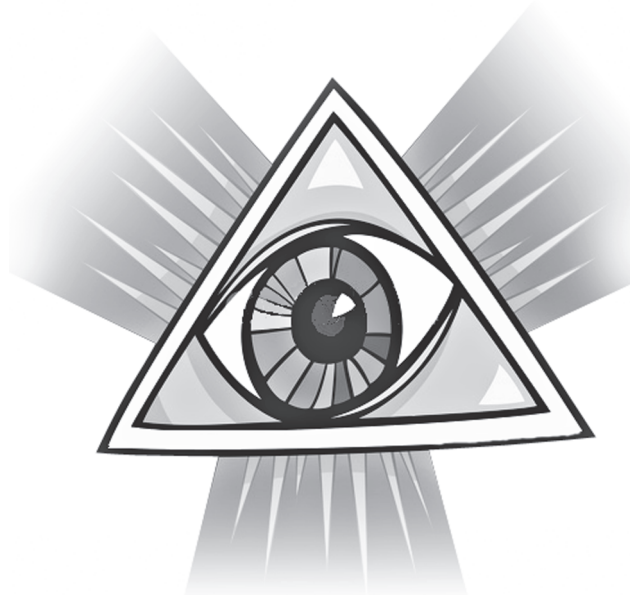
Ik lees in Kuiterts recente boek: "Ik denk aan de kritisch katholieken (zo noemen ze zich) die zelfs een officieel verband aangaan om elkaar tot steun te zijn in hun gevecht voor meer vrijheid in de kerk. De terminologie verraadt dat men strijdt met het gezag van de leiding. Gezag is echter macht die erkend wordt als legitiem. Daar tegelijk tegen vechten is ongerijmd, je kunt het in elk geval niet naast je neer leggen. Er is dus meer aan de hand: is er toch echt verzet tegen macht die zichzelf in het zadel houdt?"

Mariënborgs Vereniging, website, congres en Magazine zouden gezamenlijk toch een discussie op gang moeten kunnen brengen over de wezenlijke vragen van onze religie. En daarmee tevens een einde proberen te maken aan het traditionele zombie-geloof.

Cultivator

EEN ONBEREIKBAAR MAAR WEL HERKENBAAR OERBEELD

Met als titel "Geloven vandaag" heeft het bestuur van de Mariënborgvereniging een gespreksnotitie gepubliceerd (*Mariënborg Magazine*, nr. 2 van juni). Daarin tracht het aan de hand van publicaties van de theoloog Roger Lenaers een richting aan te geven voor ons geloven in deze tijd. Wij kunnen bij 'geloven' twee aspecten onderscheiden:

Het aanvaarden van een bepaalde geloofsinhoud en de levenshouding waarin gelovigen trachten naar die geloofsinhoud te leven. De gespreksnotitie gaat in hoofdzaak over de geloofsinhoud, met name over het godsbeeld.

Veel gelovigen staan kritisch ten opzichte van de ontwikkelingen binnen de kerkelijke traditie. Velen hebben de kerk verlaten omdat zij zich niet langer kunnen verenigen met de opvattingen die door het kerkelijk leergezag worden uitgedragen. Dat is altijd zo geweest, met de reformatie als een tragisch dieptepunt. Als gemeenschap zijn wij daar mede verantwoordelijk voor. Gesteund door de notitie pleit ik ervoor om wat vrijer om te gaan met kerkelijke uitspraken. We zouden vooral moeten onderzoeken wat ons leven zinvol, van waarde, maakt, hoe we voor elkaar van waarde kunnen zijn. Mijn uitgangspunt is dat het in de beoordeling van de positie is dat het in de beoordeling van de traditie vooral daarover moet gaan. En dus ook als we nadenken over het godsbeeld in relatie tot onze huidige situatie.

Aanvaardbaar Godsidee

Ik citeer uit de notitie: "Geloven vertrekt vanuit een visie op God" en "Godsbegrip is het fundament van ons gelovig denken". Elke idee over wat we 'God' noemen is een idee van mensen, met alle risico's van dien. Ik kan het standpunt van mensen die niet in het bestaan van God geloven wel invoelen. Alle misverstanden en wantoestanden die door gelovigen uit naam van 'God' zijn bedacht of veroorzaakt lijken hen gelijk te geven. Het voormoderne godsbeeld van een 'God in den hoge' acht de notitie, met Lenaers, achterhaald. Dat is wel het ontkennen van iets wat al vele eeuwen door mensen werd aangenomen, een godsbeeld dat nog steeds niet uit de beleving van zeer veel oprechte gelovigen is weg te denken. Ik meen dat we dat moeten respecteren. De argumenten die men voor die oude idee meende te kunnen geven hebben echter grotendeels hun geldigheid verloren onder invloed van het moderne denken. Ook dat is van belang; een godsidee moet ook voor moderne mensen aanvaardbaar zijn. Het verschil in overtuiging mag geen reden zijn voor wederzijdse verkettering.

Omdat elk godsbeeld een idee is van mensen moet het ook door mensen herkend kunnen worden, en moet kunnen worden beoordeeld in hoeverre dit beeld, die idee, fundament van hun gelovig denken en handelen kan zijn. Vanwege onze aard (vrijheid en verstand) zoeken wij naar waarheid (mits we hebben geleerd daarvoor open te staan), streven wij (als we dat willen) er naar om goed te leven, hopen we op geluk, staan open voor het schone, en daagt ons medemens-zijn ons uit om deze waarden ook in anderen mogelijk te maken. Daarmee geven we zin aan ons leven. Deze levenshouding hebben we leren herkennen en ontwikkelen door onze opvoeding en bijvoorbeeld ook door kerkelijk meebeleven.

Programmatisch oerbeeld

Wanneer wij een godsbeeld als fundament voor gelovig leven beschouwen moet dat godsbeeld een programmatisch oerbeeld zijn, uitdaging en richtlijn om het ware en goede in ons leven te realiseren. Dan moeten we die godsidee omschrijven als 'Het oerbeeld van het ware, het goede en het schone'. Een godsidee als een ideaal, een onbereikbaar ideaal wellicht in de praktijk van het leven, onbereikbaar maar wel herkenbaar. Een eindeloze weg, maar wel een begaanbare weg. Een herkenbare weg die ons getoond wordt door het voorbeeld van anderen. Voor ons christenen geldt met name het voorbeeld van Jezus en de vele goede mensen van nu en vroeger tijden die, door hem geïnspireerd, hebben getracht die weg te gaan. We herkennen in de eindeloosheid van die weg de transcendentie die we van oudsher aan de godsidee hebben toegeschreven.

Een conclusie uit het voorgaande is, dat godsidee en levenshouding nauw samenhangen. Echt geloven heeft een morele component. En het godsbeeld gaat wel over waarheid maar vooral in de betekenis van het ware, het waarachtige, het

oprechte dat we in de verbondenheid van mensen kunnen herkennen. Het is goed om over de inhoud van het geloof na te denken, maar elke discussie zou toch gekenmerkt moeten zijn door respect voor elkaar.

In de notitie wordt gesproken van de "ervaring" van een "werkelijkheid" als een fundament waarop het leven rust. Die werkelijkheid suggereert een zekerheid, maar is toch niet anders dan een idee die in mensen kan opkomen onder invloeden die zij hebben ondergaan. Veel mensen hebben de behoefte aan een basisprincipe om vandaaruit min of meer consequent te leven.

Dat God liefde is, kan volgens de notitie (in navolging van Lenaers) worden afgeleid uit de veronderstelde tendens in de kosmische ontwikkeling naar een steeds grotere volmaaktheid. Het is, denk ik, eerder zo dat wij mensen liefde leren herkennen in anderen door de overgave (!) aan het ware en goede die wij van hen ervaren. Door die ervaring wordt Liefde een opgave die wij met onze Godsidee verbinden.

In de kosmische ontwikkeling duidt 'autonomie' op een ontwikkeling volgens de lijn van oorzaak-gevolg. Ook in de biochemie van de mens. Daarnaast duidt 'autonomie' in de menselijke beleving op zelf denken en vrij kiezen met daaraan gekoppelde verantwoordelijkheid. Er zijn theorieën die deze vrijheid biologisch willen duiden en daarmee echte vrijheid trachten te ontkennen. Maar in onze beleving is er een wezenlijk verschil. De samenhang en het verschil tussen deze betekenissen lijken me eerder een filosofisch dan een theologisch probleem.

De gespreksnotitie van het bestuur is een diepgaande bespreking alleszins waard. Vandaar ook deze bijdrage aan dit blad.

De auteur (89) was tot 1988 werkzaam als gynaecoloog. Zegt: "Al jaren lang verdiepte ik me in de grondslagen van de religie. Mijn belangstelling daarvoor komt voor een deel doordat velen uit mijn omgeving, waaronder mijn kinderen, de kerk de rug hebben toegekeerd. Ik was dus wel gedwongen mijn religiositeit te verdedigen, ook ten opzichte van mezelf. Vandaar ook mijn lidmaatschap van Mariënborg, vanaf het eerste uur. Het gaat me om de discussie en ik daag graag uit. Ik meen dat onze kerk daar behoefte aan heeft."

Franciscus' lange mars door de kerkelijke instituties.

DE KERKELIJKE HIËRARCHIE ALS 'OLD BOYS NETWORK'

De twee vorige pausen bestuurden onze kerk alsof die hun familiebedrijf was. Als absolute vorsten beschouwden zij hun opvattingen en zekerheden als de enig juiste. Sinds de dogmaverklaring van de pauselijke onfeilbaarheid (1870) kan dit, hoewel dat alom toch wel wordt betwijfeld. Andere standpunten zagen zij in elk geval als een gevaar voor onze kerk. Daarom stelden zij hun eigen mensen als bisschoppen aan en bemensten zij zo ook de Vaticaanse curie. Zij gingen uit van het bestaan van blijvend geldende ideeën omtrent kerkleer en kerkinrichting. Die verschaften hun heldere concepten en bestaanszekerheid.

De huidige paus Franciscus acht het bestaan van meerdere opvattingen in onze kerk legitiem, mits oprecht ingebracht in de publieke meningsvorming en binnen het raster van de eenheid van onze kerk.

Kardinaal Rodriguez Maradiaga, coördinator van de pauselijke adviesgroep van acht kardinalen, heeft publiekelijk dezelfde zaak aangeroerd in antwoord op de stelling van kardinaal Gerhard Müller dat aan de leer over huwelijk en seksualiteit niet getornd mag worden. Hij vatte Müller's benadering in één zin samen: 'dat je alleen maar goed of fout hebt,

en dat is het'. Daartegen stelde hij: "Maar ik zeg: de wereld, mijn broeder, is niet zo. Je zou een beetje flexibel moeten zijn, als je andere stemmen hoort, zodat je niet alleen maar toevoert en zegt, nee, hier is de muur."

Franciscus let zorgvuldig op evenwicht bij belangrijke benoeringen. De adviesgroep van acht kardinalen is bewust vanuit het brede veld van de wereldkerk samengesteld. Bij de nieuwe kardinalen waren naast *open minded* bisschoppen ook vertegenwoordigers van een denkwereld als die van Gerhard Müller. Franciscus verklaarde paus Wojtyła heilig naast Johannes XXIII. Aan het einde van de synode kwam op 19 oktober de zaligverklaring van Paulus VI. Ook bij die synode beklemtoonde hij het goede recht van iedere deelnemer om zijn mening in alle oprechtheid in te brengen in de collegiale meningsvorming.

Twee stromingen

De gelovigen in onze kerk zijn verdeeld geraakt in twee stromingen. Enerzijds de mensen die zich veilig voelen bij de genoemde klare oplossingen. Ze hoeven zelf nooit standpunten in te nemen. Zo'n gesloten eenheid wordt zelfs als ideaal voorgehouden. Slechts "ontzagwekkend als een leger in slagorde" (Hooglied 6, 4.10) zou onze kerk immers haar missie kunnen realiseren. Want de omringende cultuur wordt als een al eeuwen vijandige omgeving gedefinieerd: reformatie, verlichting, secularisatie. Anderzijds zijn er de mensen die niet zo somber aankijken tegen de tijdgeest en de omringende cultuur. Zij durven ook beter te leven met onzekerheden. De werkelijkheid van de meeste mensen bestaat nu eenmaal niet uit heldere concepten en veilige omgevingen. Telkens weer probeerden deze mensen aandacht

te organiseren voor hun kijk op de zaken. Zij wilden zich ook graag in het bisschoppencollege vertegenwoordigd zien. Maar daar slaagden zij niet in. Velen hielden het dan ook voor gezien. Het was hun club niet meer. Zij zochten, vaak creatief, hun eigen wegen om zinvol – en liefst samen met anderen – door het leven te gaan. Kleine groepen bleven aan de deur kloppen en zelfs rammelen.

Onze kerk is op deze manier in de problemen gekomen.

Wanneer de afstand tot de geleefde werkelijkheid, de reële omgeving al te groot wordt, is er op een bepaald moment geen belangstelling meer. In dit spanningsveld moet de huidige paus opereren. Hij doet dit vanuit oorspronkelijk bijbelse noties omtrent het rijk Gods, herderschap en zorg voor de armen.

Die noties zijn zó oorspronkelijk dat zij nog voorafgaan aan scheidingen der geesten. Daarin moet iedere christen zich herkennen. Maar bij de uitvoering ontstaan dan problemen. Onze kerk kent immers veel instituties. Daarlangs gaat de lange mars van de paus. Deze zijn nu al 35 jaar bemenst met geestverwanten van één stroming. Die geven niet zomaar op. Daarover wordt nu, in het tweede jaar van het pontificaat, meer duidelijk. Met name bij de aanstelling van bisschoppen blijkt dat het in tientallen jaren gegroeide *old boys network* zich niet zomaar gewonnen geeft. Zo'n netwerk is speciaal om twee redenen. De leden daarvan hebben een gezamenlijk verleden in een cruciale fase van hun leven (bijv. universiteit, militaire opleidingsschool, diplomatenopleiding) of behoren tot een specifieke richting. Later schuiven deze leden elkaar de betere banen toe en dringen zo door in

diverse relevante posities van de hiërarchie van politiek, bedrijf, leger, kerk enzovoort.

Duitsland bijvoorbeeld

Als voorbeeld de gang van zaken in Duitsland. Daar heeft een bisdom het in concordaten vastgelegde recht, dat het bisdomkapittel voor de benoeming van een nieuwe bisschop drie namen van kandidaten mag noemen, de zogenaemde *terna*. Dat is het laatste overblijfsel van de vrije bisschopskeuze die de eerste duizend jaar in onze kerk algemeen was. Uit deze drie namen behoort door Rome gekozen te worden. Slechts om zwaarwichtige redenen mag om een nieuwe voordracht worden gevraagd. Dan stuurt de betreffende afdeling van de Vaticaanse curie de lijst terug. Maar vaak worden dan ineens nieuwe namen gesuggereerd, formeel met instemming van de paus. Het kapittel kan daar dan om allerlei kerkpolitieke redenen niet omheen en voelt zich klemgezet.

Om in Duitsland bisschop te worden lijkt het belangrijk dat je gestudeerd hebt bij professor Joseph Ratzinger of bij een van zijn leerlingen, als die ook professor is geworden. Als je bekend staat als geestverwant, helpt dat ook. Zo heeft Ratzinger aan de bevriende Gerhard Müller gevraagd zijn (d.i. Ratzingers) geschriften uit te geven. In 2002 werd

hoogleraar Ratzinger(54) bisschop van Regensburg en in 2012 prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer in Rome. Op de bisschopszetel van Regensburg kwam toen dogmatiekprofessor Rudolf Voderholzer (53), leerling van Gerhard Müller, die intussen hoogleraar was geworden. In Passau werd dit jaar Stefan Oster (48) tot bisschop benoemd, die weer gepromoveerd is bij Voderholzer. En toen kardinaal Joseph Ratzinger tot paus gekozen was (Benedictus XVI) heeft hij Gerhard Müller benoemd tot zijn eigen opvolger als prefect van de Congregatie voor de Geloofsleer.

Rondgespeelde baantjes

Aan de gang van zaken in Duitsland is te zien hoe in het netwerk van 'oude jongens krentenbrood' de baantjes worden rondgespeeld. Maar ook doet het ertoe, wanneer iemand behoort tot een specifieke, in dit geval orthodoxe richting, met liefst een goed gevoel voor de media. In de vacature voor bisschop van Keulen stelde het kapittel na een brede consultatie bij alle katholieken de lijst van drie namen op. Uiteindelijk allemaal tevergeefs. De kardinaal-aartsbisschop van Berlijn Woelki werd het. Om hem was niet gevraagd. In de nu ontstane vacature Berlijn zal volgens geruchten uiteindelijk de 61-jarige kardinaal Marx uit München komen. Voor de vacature München gaat nu al de naam rond van curie-bisschop Georg Gänswein (58), de persoonlijke secretaris van emeritus-paus Benedictus XVI.

Het heeft de aandacht getrokken dat de bisschop van Mainz, kardinaal Karl Lehmann (leerling van Karl Rahner) deze praktijken publiekelijk heeft bekritiseerd: "Dat een lijst terugkomt waarop geen enkele van de oorspronkelijke namen staat, mag niet gebeuren zonder voorafgaand overleg. Dat moet veranderen." Hij wijst daarbij op de woorden van paus Franciscus over het versterken van de afzonderlijke bisdommen. Verder viel hem daarbij op, zo zei hij, dat personen die strikt in de leer zijn en zich tevens gemakkelijk bewegen onder mensen en media, blijkbaar de aandacht op zich richten. Deze interventie wordt wel in verband gebracht met de komende vacature Mainz, Lehmann's eigen bisdom, en met die van het aartsbisdom Hamburg.

Al met al moet men zeggen, dat een en ander niet de idealen van de nieuwe paus weerspiegelt. Blijkbaar zijn de instituties erg machtig. In andere werelddelen slaagt Franciscus er beter in mensen volgens zijn ideaal aan te stellen. De aanstelling van aartsbisschop Victor Manuel Fernández, de

rector van de katholieke universiteit van Buenos Aires, en die van Blase Cupich tot nieuwe aartsbisschop van Chicago wijzen in een nieuwe richting. En ook de zorgvuldige, maar wel krachtige afhandeling van de misbruikzaken van ex-aartsbisschop Jozef Wesolowski en de bisschoppen Rogelio Ricardo Livieres Plano en Robert Finn duiden op het hanteren van hoge pastorale standaarden.

DE KERKLEER: DE IDEOLOGIE OF DE FEITEN

De kundige jezuïet en journalist Thomas Reese omschreef (in 'National Catholic Reporter', 7 oktober 2014) twee wijzen van benadering van de kerkelijke opvattingen: de klassieke benadering en de moderne benadering vanuit de feiten en de realiteit.

Over de klassieke benadering: "Heel eenvoudig gezegd: de klassieke geesteshouding komt van de Grieken (Plato en Aristoteles). Zij geloofden dat het volmaakte onveranderlijk is. Als God volmaakt is, is zij/hij dus onveranderlijk. Dus moet ook de waarheid onveranderlijk zijn."

Over de moderne benadering: "Deze erkent dat alles verandert, zelfs de leer van de kerk (bijvoorbeeld over rente, doodstraf, op Vaticanum II nog de leer over godsdienstvrijheid).

Het probleem met de meeste bisschoppen is dat zij hun opleiding kregen in seminaries waar de klassieke benadering overheersend was. ... Dit probleem duurt nog wel even, want de meer recente lichten priesters werden opgeleid in seminaries die tijdens het pontificaat van Johannes Paulus II gezuiverd waren van alle theologen die een andere benadering aanhingen. ... Paus Franciscus sticht verwarring onder deze bisschoppen. Hij wil naar de feiten kijken. Hij zegt zelfs dat feiten belangrijker zijn dan ideeën, een opvatting die onvoorstelbaar zou zijn op de lippen van Benedictus XVI. Paus Franciscus zag in zijn eigen land hoe ideologieën van links en van rechts mensenlevens vernietigden en schade toebrachten aan de armen. Zulke ideologieën wil hij niet langer dulden.

Theologische ideologieën kunnen dezelfde uitwerking hebben door regels en voorschriften op te leggen die pastoraal gesproken contraproductief zijn. Daarom heeft hij de bisschoppen gevraagd eerst over hun pastorale ervaringen te praten. ... "Synodevergaderingen zijn niet bedoeld om mooie en heldere ideeën te bediscussiëren. Ook niet om te kijken wie de intelligentste is", aldus de paus bij de openingsmis van de synode. Misschien kunnen de bisschoppen, geleid door de Geest, maar het beste de juiste praktijken in de pastoraal rond seksualiteit en gezin noemen en aan de theologen overlaten om uit te leggen waarom die praktijken dik in orde zijn."

DE ERFENIS VAN ADAM

Wordt elke mens echt geboren met een geërfde oerzonde? En komt hij daar onmogelijk na zijn dood de hemel mee in? Behalve als hij gedoopt is, dan wel. Waar zijn al die mensen van vóór onze jaartelling dan gebleven? En waarheen gaan dan tegenwoordig bijvoorbeeld de ongedoopte Chinezen, Arabieren, Afrikanen enz. enz.? En de ongedoopt gestorven babies? De theologische discussie over de erfzonde loopt door de hele kerkgeschiedenis heen. Sint Agustinus krijgt de schuld de erfzonde te hebben ‘uitgevonden’. Ten onrechte.

De leer over de ‘oerzonde’, meestal ‘erfzonde’ genoemd, raakt aan het mysterie van het kwaad. Tevens drukt zij een visie uit op de verhouding tussen God en mens. Ze bevat dus een godsbeeld en een mensbeeld die met elkaar samenhangen. In de eerste tijd van het christendom was de aandacht voor het kwaad als oerzonde beperkt vanwege de discussie met de gnosis, een theologisch systeem waarin men meende dat er vanaf den beginne twee van elkaar onafhankelijke principes bestonden, het goede en het kwade. En de mens kon uit eigen kracht zichzelf van het kwade bevrijden.

Ongemakkelijk

De christelijke theologen hebben in die eeuwen zowel tegen de gnosis als tegen het heidens fatalisme het bestaan van de vrije wil verdedigd, benadrukkend dat ieder mens persoonlijk verantwoordelijk is voor zijn daden. In dat kader was een verdediging van het kwaad waaraan de mens persoonlijk geen schuld had, niet opportuun.

In onze tijd voelt men zich ongemakkelijk bij dat idee van de oerzonde. Wanneer het goede in de wereld echter alleen gebaseerd zou zijn op ieders eigen positieve inspanning, dan zou diezelfde wereld vervuld blijken van een ontstellend groot aantal mislukkingen. Gelijk zo vaak in het theologisch denken, ontstaan er verklaringen van de werkelijkheid zoals men die aantreft; verklaringen waarmee, naar men gelooft, de mensheid op de meest haalbare wijze vruchtbaar vooruit kan komen.

Met ‘oerzonde’ of ‘erfzonde’ wordt de zondige toestand bedoeld waarin de hele mensheid gevangen zit sinds de zondeval van Adam. Hoofdstuk 3 van het oudtestamentische boek Genesis gaat over die zonde van Adam. Men kan uit dit Schriftverhaal echter niet besluiten tot de algemene verspreiding ervan. De teksten gaan niet over een zonde die overerfelijk is.

Wel wordt in de Schrift de zonde van Adam gezien als de oorzaak van dood en ellende in de wereld. Deze gedachte vinden we eveneens in het latere jodendom.

In de evangeliën is praktisch geen aandacht voor de oerzonde. Het is pas Paulus die nadenkt over de omvang van Adams zonde. Hij leert dat Christus’ dood heil schenkt en hij betreft die op de zonde van Adam. Hij interpreteert die zonde als een verpersoonlijkte macht; als de samenvatting van het kwaad, de aan God vijandige macht. Die macht doet moeite om de mensheid aan zich te onderwerpen. Aan de hand van de oudtestamentische gedachte dat *de duivel uit jaloezie de dood in de wereld heeft gebracht* (boek Wijsheid 2:24) komt Paulus uit de algemeenheid van de dood tot de conclusie van de algemeenheid van de oerzonde.

Kinderdoopsel

Een hele reeks theologen heeft zich met het oerzonde-probleem beziggehouden. Vanaf het begin van de Kerk werd het doopsel niet alleen aan volwassenen, maar ook aan kinderen toegediend. Het kinderdoopsel zou van apostolische oorsprong zijn. Zo zei de theoloog Cyprianus (200-258) dat het pasgeboren kind zo snel mogelijk gedoopt moest worden, omdat het besmet is door een vreemde zonde, want het is “gewond door Adam”. Volgens Origenes (185-254) is de smet van de oerzonde in iedere mens. Die smet moet door het doopsel worden afgewassen, dat is: met water en Geest. Theologen als Tertullianus (160-240) en bisschop Ambrosius (334-397) wijzen op de solidariteit van het hele mensengeslacht met Adam, niet alleen in de gevolgen maar ook in het wezen van de oerzonde, de oerschuld. Aan de oerzonde kleeft zowel schuld als straf. De oerzonde wordt doorgegeven via de voortplanting. De theoloog-bisschop Augustinus (354-432) was van mening dat men niet via eigen redenering tot het bestaan van de oerzonde is gekomen, maar dat dit bij traditie al sinds de apostelen tot de openbaring behoort.

Na zijn priesterwijding (391) kwam Augustinus ertoe zijn denken over oerzonde en genade te ontwikkelen. In 397 is dat denken in grote lijnen afgesloten. Hij leert dan dat Adams schuld wordt overgedragen op diens nakomelingen door de begeerte. De hele mensheid is door de oerzonde zeer verzwakt; desondanks is de vrijheid van de wil niet vernietigd.

Concrete mens

Voorwerp van Augustinus’ beschouwingen is niet de abstracte menselijke natuur, los van zijn concrete verwerkelijking in de heilsgeschiedenis. Het gaat hem altijd om de concrete mens. Alle gaven van God (onsterfelijkheid, wijsheid, harmonie van zintuiglijk

PUTTY

God doet me denken aan putty. Tot voor kort had ik er nog nooit van gehoord, van putty. Inmiddels wel. En dat kwam door een collega van me die het goedje door een fysiotherapeute aangesmeerd kreeg om, voor zover het nog mogelijk was, ietsje te verbeteren aan het bovenste stukje van de middenvinger van zijn linkerhand. In het buitenland was dat stukje uit z'n fatsoen geraakt bij een duikeling zowat vlak voor de voeten van de H. Maagd in haar toeristisch centrum aan de voet van de Pyreneeën. Hij was iets te haastig op weg naar een pastoresvergadering, waar hij als hoofdaalmoezenier leiding aan moest geven. Je zou denken dat, zeker op een dergelijke locatie, de Moeder Gods haar trouwe dienaren voor zulke ellende zou behoeden. Mooi niet! De tijden zijn veranderd – zij blijktbaar ook. Hoezo? Omdat ze van putty is.

Putty... Als je het dekseltje van het plastic bakje wegdoet, oogt het als een zacht glad ondefinieerbaar goedje. Haal je het eruit dan blijkt het neutrale vormloze zachte klei te zijn die zich door je hand in alle standjes laat kneden die je maar wilt. Het spul is er echt voor jou, dat is duidelijk; verscholen in de holte van je knedende hand geeft het wel iets aan tegendruk, maar jij als kneder mag elke keer winnen. Het is gewillig, neemt de vormen aan die jij er al knedend aan geeft. Ben je klaar met je massage en leg je het verformfaaide spul terug in het plastic bakje... binnen twee minuten, heel raar, is het weer teruggezakt tot een wezenloos glad papje. En het lijkt op saaie vla als toetje van een maaltijd waar geen geur of smaak aan te beleven is.

Putty doet me aan God denken; die is net zo ondefinieerbaar en vormloos. Weet jij hoe/wie/wat/waar God is? Ik niet. Halen we hem uit het bakje en beginnen we hem te kneden, ja dan komt er iets van vorm in, komt hij in beeld. In beeld ja, maar niet anders dan slechts 'in beeld'. En al naargelang de vorm krijgt dat beeld van ons namen, barmhartige, trouwe, boze, jaloeze... Mag allemaal, is ook terecht, kan zelfs een positief effect voor ons hebben, mits we maar blijven weten dat het eigen kneedsels zijn natuurlijk. 't Wordt foute boel als we onze puttyvorm in een gloeiende oven tot een keihard granieten beeld bakken waar iedereen voor op de knieën moet omdat we ons inbeelden dat ons product God in werkelijkheid is. Wee degene die dat ontkent! Die verdient het om monddood gemaakt te worden, of uit de gemeenschap gestoten door bijvoorbeeld niet meer ter communie te mogen. Of Maria dan te hulp schiet? Daarnet in Lourdes in ieder geval niet. Nee hoor, hier ook niet. Allicht niet. Ook zij is van putty. Haar kerstkind trouwens ook. Beide hebben ze een aardje naar hun vaartje. Zalig Kerstfeest alvast en verslik je straks bij het kerstdiner niet in je toetje.

Huub Schumacher

en geestelijk leven) noemt hij *natuurlijk*, zoals de menselijke natuur oorspronkelijk uit Gods scheppende hand is voortgekomen: de natuur in de toestand van haar oorspronkelijke gerechtigheid.

Na de zondeval van Adam gingen vele Godsgaven verloren. Adam verbrak de harmonie met God, en daardoor werd eveneens de harmonie in Adam zelf verbroken. De toestand waarin Adam oorspronkelijk door God was geschapen, werd radicaal aangetast. De zonde-act van Adam wordt tot een erfelijke zonde-toestand. De schuld is blijvend, tenzij de schuld door de doop wordt weggenomen. Dan rekent God de schuld niet meer aan. Door het doopsel wordt weliswaar de schuld weggenomen, maar niet de straf. Daarom blijft de ongeordende neiging zelf, de begeerte, wel bestaan. De disharmonie blijft dus, ook na het doopsel. De oerzonde bestaat als de dood van de ziel. Zij bestaat in het schuldig gemis van het goddelijk leven. Door de oerzonde heerst de dood over ziel en lichaam van de mens. In feite spreekt Augustinus niet van *erfzonde* maar van *oerzonde*. De mens als beeld van God is door de oerzonde wel ernstig misvormd, maar de mens blijft beeld van God, met name in zijn verstand en vrije wil.

Pelagianisme

In de vierde-vijfde eeuw leerde de monnik Pelagius, dat de natuur van de mens niet geleden heeft onder de zonde van Adam. De mens komt ter wereld, onbelast van deze zonde. Het pasgeboren kind heeft het doopsel niet nodig

om vergeving van zonde te verkrijgen. De begeerlijkheid heeft geen macht over de mens. De mens kan zonder genadehulp Gods wet onderhouden en zonden vermijden. Augustinus daarentegen leert, discussiërend met Pelagius' volgelingen, dat de mens onder de zonde van Adam ernstig heeft geleden. De mens is deelachtig aan deze zonde, niet door een persoonlijke act, maar omdat hij in de wereld komt als afstammeling van Adam. Na Adams zondeval is de mens geneigd tot het kwaad, niet van nature, niet vanwege zijn geschapen natuur, maar vanwege de zonde van Adam. De dood is een effect van Adams zonde. Daarom moet zelfs het pasgeboren kind vergeving van deze oerzonde verkrijgen. Zonder de genade van Christus is het de mens niet mogelijk de wet van God te onderhouden.

Het pelagianisme werd veroordeeld op de synode van Carthago in 411 en op de daarop volgende synoden en concilies werd dat herhaald. Hierbij werden de hoofdlijnen van de leer van Augustinus als leer van de Kerk aanvaard, uitgezonderd enige details, bijvoorbeeld niet Augustinus' mening dat de lichamelijke voortplanting, juist in de seksuele begeerte, de erfzonde overbrengt.

Reformatie

Door de discussie ten tijde van de Reformatie (16de eeuw) werd de rooms-katholieke erfzondeleer gepreciseerd. De reformatoren, Luther en Calvijn, in het verlangen terug te grijpen naar Augustinus,

leerden dat de oerzonde gelijk stond met de begeerte. Dat de vrijheid van de mens geheel vernietigd was. Zelfs na het doopsel bleef dat zo. Door de zondeval was de menselijke natuur tot in haar diepste wezen geschonden en volledig van haar vrijheid beroofd. Vanwege de begeerlijkheid was ze enkel nog in staat tot zondigen. Het doopsel nam de begeerlijkheid niet weg, maar haar schuldig-zijn werd dan door God niet aangerekend.

Het concilie van Trente ontkennde deze opvatting van de radicale corruptie van de menselijke natuur, en ontkennde ook de identificatie van erfzonde en begeerlijkheid.

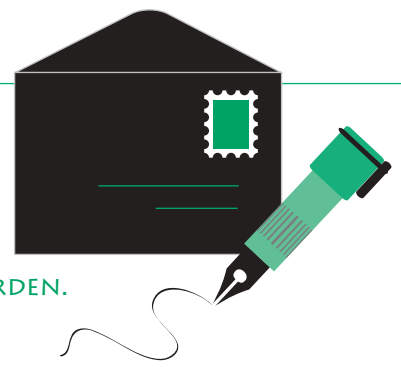
In de moderne tijd wordt door sommige theologen de erfzonde ontkend op grond van de evolutieleer. Enkel doen interessante pogingen om het bestaan van de oerzonde te plaatsen binnen het kader van een evolutionistisch wereldbeeld.

De auteur is lid van de orde van de Augustijnen. Hij is kerkhistoricus, als theoloog gespecialiseerd in de gedachtewereld van Sint Augustinus en verbonden aan het Augustijns Instituut in Eindhoven.

De erfzondediscussie van Augustinus en Pelagius.

PER POST OF E-MAIL VERWELKOMT DE REDACTIE REACTIES EN BIJDAGEN VAN DE LEZERS. ZIJ BLIJFT EVENWEL HET RECHT HOUDEN DEZE AL DAN NIET OF SLECHTS GEDEELTELIJK TE PLAATSEN. EN PLAATSIING BETEKENT NIET PER SE DAT DE REDACTIE MET HET GESCHREVENE INSTEMT. IDEALE LENGTE: 200 À 300 WOORDEN.

ZINVOL EN PRACHTIG

Wat een schitterend, waardevol en zinvol september-nr. van *Mariënborg Magazine*.

Henriette Schwagermann (per e-mail)

Een prachtig blad “Mariënborg”! Goede inhoud en ‘bij de tijd’!

K. Hoogeboom, Nijmegen (per e-mail)

HELEMAAL UITGELEZEN

In september heb ik het derde nummer van 2014 van uw blad ontvangen en helemaal uitgelezen. De artikelen vond ik erg interessant en mening vormend. Daarom wil ik mij bij deze abonneren op uw blad.

T.A.W. Frequin-Loof, Nieuwegein

ONZE TOEKOMST IN HET LICHT VAN DE EVOLUTIE

In zijn artikel ‘Denken over geloven’ (*Mariënborg Magazine*, sept. 2014, blz. 3) vraagt Henk Baars naar “de toekomst van geloven” en stelt “dat het nu betekenisloos is, als we niet weten van verleden en toekomst”. Prof. dr. ir. Jacques van Geel merkt terecht op (idem, blz. 5), dat ‘het geloven in God’ nooit in tegenspraak kan zijn met de rede. In vele gevallen is het wereldbeeld, dat door het kerkelijk leergezag en volgzame priesters nog steeds wordt uitgedragen, dit echter wél. De wetenschap heeft het statische wereldbeeld ingeruild voor het evolutionaire. Als de kerk niet met haar tijd meegaat, zullen steeds meer mensen het geloof vaarwel zeggen. We zien de bewijzen daarvan om ons heen. Een blad als *Mariënborg Magazine* constateert dat ook, maar blijft mijns inziens te veel in deze constatering hangen en geeft te weinig aan, welke denkers vanuit dit evolutionaire wereldbeeld inspirerend zouden kunnen zijn voor een ommezwaai in de geloofsverkondiging, een vernieuwing van het christendom, ja zelfs een toenadering van religies tot elkaar. Hoe zeer dat laatste ook nodig is, bewijst het extremisme in allerlei godsdiensten, die eveneens nog steeds van hun ‘heilige boeken’ met dit statische wereldbeeld uit vervlogen tijden uitgaan, als zouden deze letterlijk de waarheid prediken.

Ik ben zo vrij de lezers van *Mariënborg Magazine* te wijzen op het boek van prof. dr. Jan W. Stoop ‘Darwin, liefde en God’ (Deventer Universitaire Pers, 2012). Stoop (1929) is niet de eerste de beste. Hij is een vooraanstaand

katholiek en was tijdens zijn werkzame leven algemeen directeur van het Wilhelminaziekenhuis te Utrecht. In zo’n 150 bladzijden weet hij duidelijk te maken, wat het belang is van het nieuwe evolutionaire wereldbeeld voor theologen. Dit wereldbeeld gaat niet uit van een heilig boek, maar van de *mens*. Het is dan ook niet meer dan logisch, dat Stoop zich voor een groot deel baseert op de evolutieleer van Teilhard de Chardin (1881-1955), die deze heeft neergelegd in zijn werk *Het verschijnsel mens*. Dat de Kerk het werk van deze priester afwees, hangt ten nauwste samen met de erfzondeleer. Stoop zet uitvoerig uiteen hoe de (moleculair-genetische) wetenschap met zekerheid de oorsprong van het *genus Homo* heeft vastgesteld. Daarmee is het uitgesloten, dat er één stamvader kan worden aangewezen. Het verhaal van de zondeval rond Adam moet dan ook zeker niet letterlijk worden genomen. Het boek van Stoop verbindt religie en wetenschap echter vanuit het evolutiedenken, de procesfilosofie van de wiskundige Alfred North Whitehead (1861-1947), die o.a. via het werk van de Nederlandse filosoof-bioloog-theoloog prof. dr. Palmyre Oomen werd verbreid, de Duitse theoloog prof. dr. W. Pannenberg en de Engelse John Haught. Deze denkers worden allen vanuit de Stichting Teilhard de Chardin (www.teilharddechardin.nl) in het tijdschrift *GAMMA* behandeld. Dit tijdschrift is vanaf 1993 gratis te downloaden. Het zou goed zijn als actuele vraagstukken zoals seksualiteit, celibaat, vrije wil, leven na de dood, verantwoordelijkheid enz. in de kerken en groeperingen vanuit dit evolutiedenken zouden worden benaderd. Dan wordt de mensheid niet langer opgedeeld in religies, naties of stammen, maar wordt de mens gezien als een unieke eenheid van lichaam en ziel, een unieke persoon met een eigen inbreng ten dienste van het geheel. Dan wordt elke vorm van uitsluiting in tegenspraak met de rede. Dan bieden we ook een uitzicht op vrede door het zich verdiepen in de ander in plaats van bestrijding met wapens.

Henk Hogeboom van Buggenum, Heiloo

HERINNERING EN ONTMOETING

Zijn adem ons vuur.

Haar geest onze zorg om de kerk van nu en de toekomst
een dag om vast te houden,
te koesteren de woorden, de warmte, het licht, de gloed,
de kracht, het samenzijn met velen, de ontmoeting,
het weerzien, de pijn om het verleden,
de vreugde om het heden.

De steppe blijft bloeien, het water blijft stromen
en wij blijven komen naar de Mariënborg.

Riky Schut-Hakvoort, Lottum

GOED CONGRES

Goed congres daar in Amersfoort. En ik keek weer in een eerder

exemplaar van ons blad; het was de Special van maart 2014 met de brief aan de kardinaal en aan Rome over pastor Harry Huisintveld. Een goede brief die Henk Baars voorlas in 2013. Interessant is of er ook antwoord gekomen is van de beide adressen. Maar ook dit.

Jl. 5 oktober was ik bij de H. Mis die Harry Huisintveld opdroeg; hij was weer in functie, had het moeilijk gehad. Ik had gedacht, daar moet ik heen, support e.d. Ik dacht dat ik niet de enige zou zijn. Het viel mij wat tegen. De kerk was zeker goed gevuld, maar dat waren de mensen uit de buurt en ook fans van een koor dat optrad; ik kreeg niet de indruk dat hij onder zijn gehoor veel mensen had die speciaal gekomen waren i.v.m. zijn moeitoevl jaar en terugkeer. Wellicht goed in ons blad iets over Harry te schrijven.

Het was mij een genoegen bij het jongste congres zowel Lambert van Gelder (aan het eind van de dag) als Leo Le Large (in de zaal zat ik een tijdje naast hem) te ontmoeten.

Bert Roebert, Bennebroek

MISKLEUN

Tot mijn grote ontsteltenis tref ik in ons onvolprezen *Mariënborg Magazine* (sept., nr.3) het artikel aan: "PAX zoekt handtekeningen" enz. Ik vind het plaatsen van dit artikel (in dit geval van een links geörienteerde politieke club) een miskleun van de eerste orde. De Mariënborgvereniging is toch een vereniging van en voor kritisch katholieken? Naar mijn mening dient onze vereniging zich niet te bemoeien met links of rechts georiënteerde politieke clubs of partijen.

G.J.Pels, Almere

MOEDER

Meestal waren vroeger de moeders bij een doop afwezig en kwam alleen de vader met de rest van de familie erbij. Een wat oudere vrouw hield de dopeling vast en ik zei: "U bent zeker de oma van het kind?" Waarop de vrouw gepikeerd zei: "nee hoor, ik ben de moeder."

Ik was sindsdien wat voorzichtiger, maar toch maakte ik nog weer een fout. "U bent zeker de moeder", zei ik tegen een langharige blonde vrouw, die voorovergebogen de baby vasthield. "Nee", klonk een diepe basstem mij tegen, "ik ben de vader" en hij keerde zijn bebaarde gezicht naar mij toe.

Later was ik bij een uitvaart waarbij de pastor met veel gevoel de inleiding hield bij de eucharistieviering. "We zijn hier voor het afscheid van jullie vader. Een afscheid dat" ... Hij werd onderbroken door de koster die snel de altaartreden opklom en de voorganger iets in het oor fluisterde. Daarop keerde de priester zich weer naar de gelovigen en zei: "We zijn hier bijeen voor het afscheid van jullie moeder" ...

LLL

Onthullingen

Om de haverklap komt aan het licht dat bij een auto van een bekend merk het stuur, de rem of de wielophanging niet deugt. De hele serie die van de band rolde wordt dan teruggefloten. De topmensen van het bedrijf gaan op zoek waar het met de productie misgegaan is. Deze recherche is van levensbelang. Want het mankement blijven verdonkeremanen geeft ongelukken en verlies van vertrouwen. Faillissement ligt dan op de loer. Onthulling en openheid van zaken is in het publieke leven van levensbelang om in de samenleving in tel te zijn. Beter zelf de zwakke kanten en fouten toegeven dan maar doen alsof er niets aan de hand is.

Wat bij de fabrikant geldt, speelt ook bij alle topmensen en besturen die verantwoordelijkheid dragen voor groepen in de samenleving. Zo willen parlementsleden van de bewindslieden het naadje van de kous weten en vragen ze hen het hemd van het lijf. De regeerders draaien dan niet zelden om de hete brij heen en proberen door hun verhullend taakgebruik de burger een kat in de zak te verkopen.

Mensen aan de top beslissen veel in achterkamertjes. Niets mis mee. Want de politica Hannie van Leeuwen antwoordde aan te opdringerige nieuwsgierigen ooit: "Een broedende kip moet je niet storen!". Maar er moet na verloop van tijd wel een acceptabel broedsel te voorschijn komen. Te krampachtige terughoudendheid doet vermoeden dat er achter de façade chaos, onkunde of radeloosheid in het spel is.

Openheid van zaken mag ook verwacht worden van de bestuursmensen in de katholieke kerk. Een jaar lang wordt in Rome op de 'Synode over Huwelijk en Gezin' nagedacht over het beleid op dit levensgebied. Door een ingevulde vragenlijst heeft de wereldwijde geloofsgemeenschap alvast onthuld wat de dagelijkse praktijk is op dit levensgebied. Nu zijn de hoogerwaardes heren aan de beurt om eerlijk met hun overtuiging voor de dag te komen. Wellicht zal menige prelaat gaan beseffen dat zijn ideaalvoorstellingen luchtflitsers zijn en dat hij maar beter bepaalde veroordelende opvattingen over seksualiteit van zich af kan schudden om zo met beide benen op de grond te komen.

Leon Goertz

IN HET OOG VAN DE NAALD

1

2

3

Een kameel gaat nog eerder door het oog van een naald dan een rijke door de hemelpoort. Zegt Jezus in drie van de vier evangeliën. Middeleeuwe theologen maakten het nog sterker en discussieerden serieus over de vraag hoeveel engelen er zouden kunnen plaatsnemen op de punt van een naald. Het antwoord komt nu uit Engeland, van Willard Wigan (Birmingham, 1957), een miniatuurkunstenaar. “Toen ik vijf jaar was ben ik er al mee begonnen”, zegt hij. “Ik maakte huisjes voor mieren, want ik vond dat die ook ergens moesten wonen. Ik maakte mijn eigen fantasiewereld.” Nu wordt dat zijn levenswerk. Wigan gebruikt een sterke microscoop, verft zijn figuren met één mensenhaar. Zijn handen mogen daarbij niet bibberen. En wanneer vrachtwagens zijn huis passeren, geven die vaak ook al te veel trilling. Daarom werkt hij bij voorkeur ‘s nachts. Enkele van zijn werken zijn hierbij afgebeeld: het Laatste Avondmaal in het oog van een naald (1), een jong gezin ook in een oog (2) en een gestrand schip op de punt van een speld (3).

